

Právní dějiny (nejdůležitější právní dokumenty v české historii)

Ladislav Vojáček
lav@mail.muni.cz

Právní dějiny

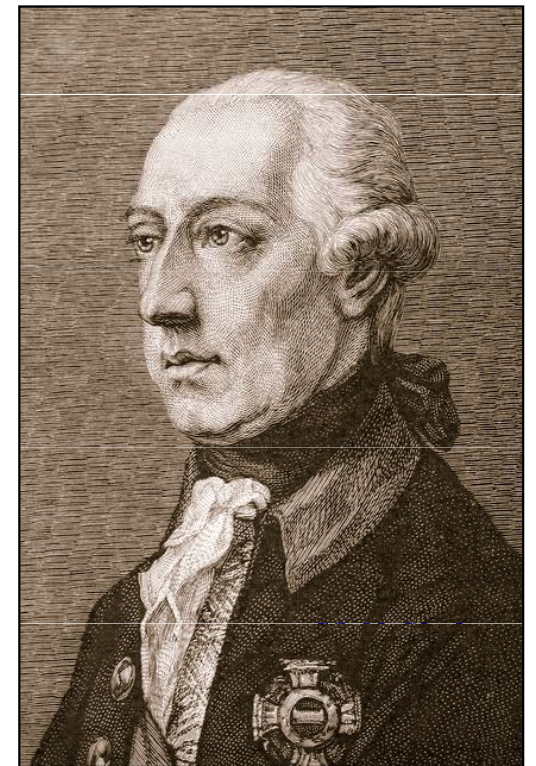
- Úvod (struktura přednášky)
- 1. „Předmoderní“ státní uspořádání a právo
- 2. Vývoj státního uspořádání do roku 1848
- 3. Vývoj státního uspořádání do zániku habsburské monarchie
- 4. Vývoj práva do zániku habsburské monarchie
- 5. První československá republika
- 6. Doba nesvobody (1938 až 1945)
- 7. Tzv. třetí ČSR (1945 až 1948)
- 8. Ústavní vývoj 1948 až 1989
- 9. Právo 1948 až 1989

1. „Předmoderní“ státní uspořádání a právo

- vrcholem stavovská monarchie
- stát zemí Koruny české (od 1526 v personální unii na čele s Habsburky)
- právo z velké části nepsané (právní obyčeje)
- malá právní jistota, malý dosah
- statusový partikularismus v právu (+ první kodifikace)
- Vladislavská zemská zřízení; Koldínův zákoník; Konfederace zemí Koruny české

2. Vývoj státního uspořádání do roku 1848

- absolutismus (1620 až 1848)
- Obnovená zemská zřízení 1627/1628
- vrcholem osvícenský absolutismus
- obecné rysy raně novověkého absolutismu: ▶ panovnické samovlády; ▶ centralizace (+ ▶ byrokratizace)
- specifické rysy habsburského absolutismu:
  - ▶ germanizace; ▶ refeudalizace;
  - ▶ rekatolizace
- zmenšení území českého státu

České země v 17. a 18. století

3. Vývoj státního uspořádání do zániku habsburské monarchie

- revoluce 1848: neúspěch, ale ...
- bachovský absolutismus (protiklady)
- ústava 1861 (Schmerlingova; únorová): první skutečně uvedená do života
- ústava 1867: po rakousko-uherském vyrovnání, pro Předlitavsko, občanská práva; do 1918

N ě m e c k á ř í š e

R u s k á ř í š e

Čechy

Halič

Morava

Horní Rakousy
Dolní Rakousy
Viedeň

Budapešť

Bukovina

Tirolsko

Salzb.
Štýrsko
Korutansko

Kraňsko

Chorvatsko-Slavonsko

Istria

San Marino

Bosna

Srbsko

R U M U N S K O

D A L M A C

Hercegovina

Č.H.

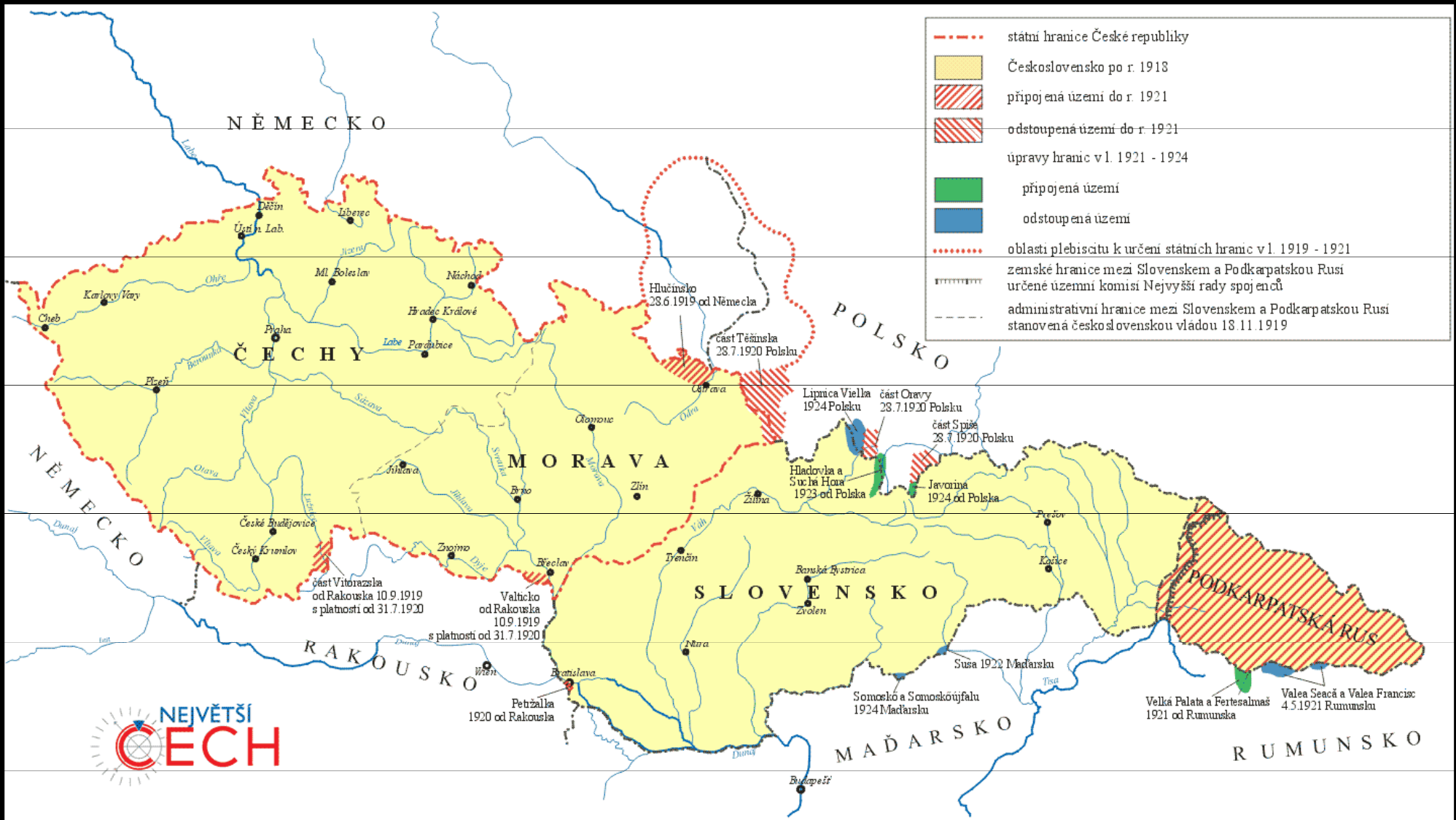
O.R.

	<i>Předlitavsko</i>
	<i>Zalitavsko</i>
	<i>Bosna-Hercegovina pod společnou správou</i>

4. Vývoj práva do zániku habsburské monarchie

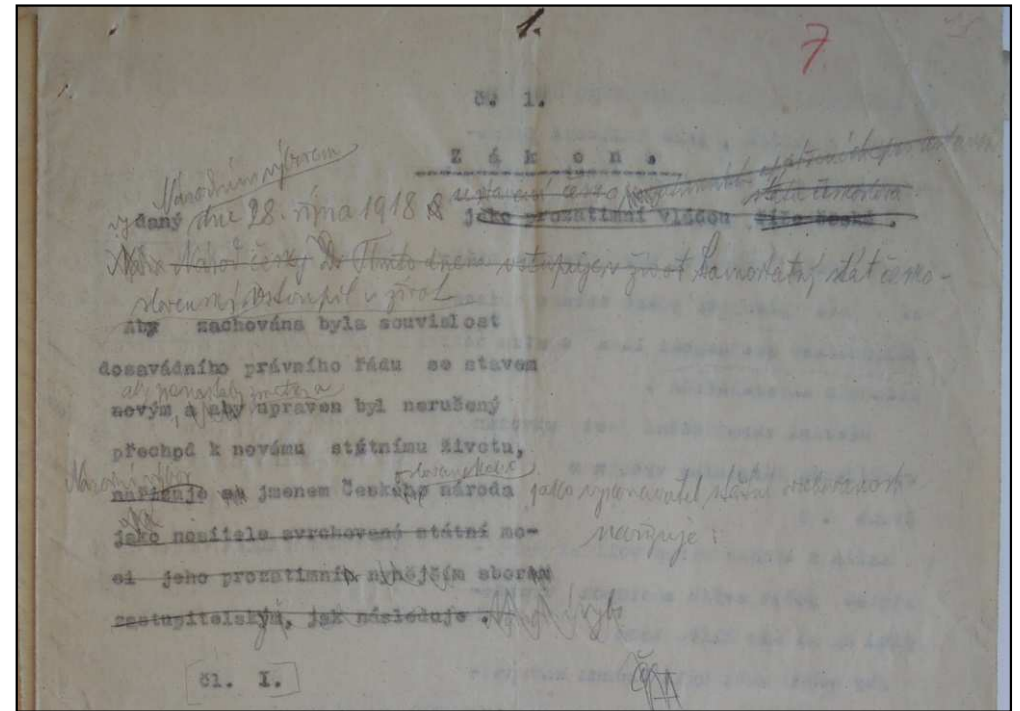
- Obnovená zemská zřízení + starší právo
- přechod k modernímu právu (rovnost před zákonem v dobovém pojetí; převaha psaného práva; publikace právních předpisů
- kodifikace trestního práva (CCJ, CCTh, přelomový TZ Josefa II., TŘ Josefa II., TZ 1803)
- Všeobecný občanský zákoník rakouský (ABGB)
- zákonodárství bachovského absolutismu a obchodní zákoník 1863
- TŘ 1873
- německý vliv
- vliv rozvoje průmyslu a rozšiřování volebního práva

5. První ČSR

- první československý zákon (recepční zákon)
- prozatímní ústava
- ústava 1920
- v zásadě neúspěšná snaha o unifikaci práva
- bezprostředně po vzniku republiky důraz na sociální zákonodárství
- ve třicátých letech reakce na ekonomickou krizi a vnější ohrožení státu

V den osídlení čs. revoluce
a nové samostatnosti národa
sepsal Karel Rašín
zakon

Original přičto záklona
československé republiky

vydaný Národním shromážděním dne 22. srpna 1918. ^{uložil} ^{pro archiv} **Ločup**

Samostatný stát československý nastoupil s živou zpevněnou bezpečností
dosavadního právního řádu se stavem novým, aby neměly zůstati a upu-
ven byt zrušený právní k novému státnímu životu, Národní výbor
jmenem Československého národa, jako vykonavatel práva předložit
máříje:

Článek I

Stát formou československé vlády s Národním shromážděním se sejdoucí
má v Československém Národním Radu v Praze jako nejvyšší zákonodár-
ní tělo národa a má se také státi nejvyšší soudobou státní
výbor.

Článek II

Veškeré dožadování zemské a státní zákonů a mánízaných zákonů přestín
uplatnění.

Článek III

Všechny věci samostatně, a náležitě, včetně náležitosti, zejména, kterou
obecní pro potřeby Městského úřadu a veřejnosti usilují a potřebují
do domů platit zřítkovi a nájemci

Článek IV

Zákon tento nabývá platnosti dnem vydání.

Článek V

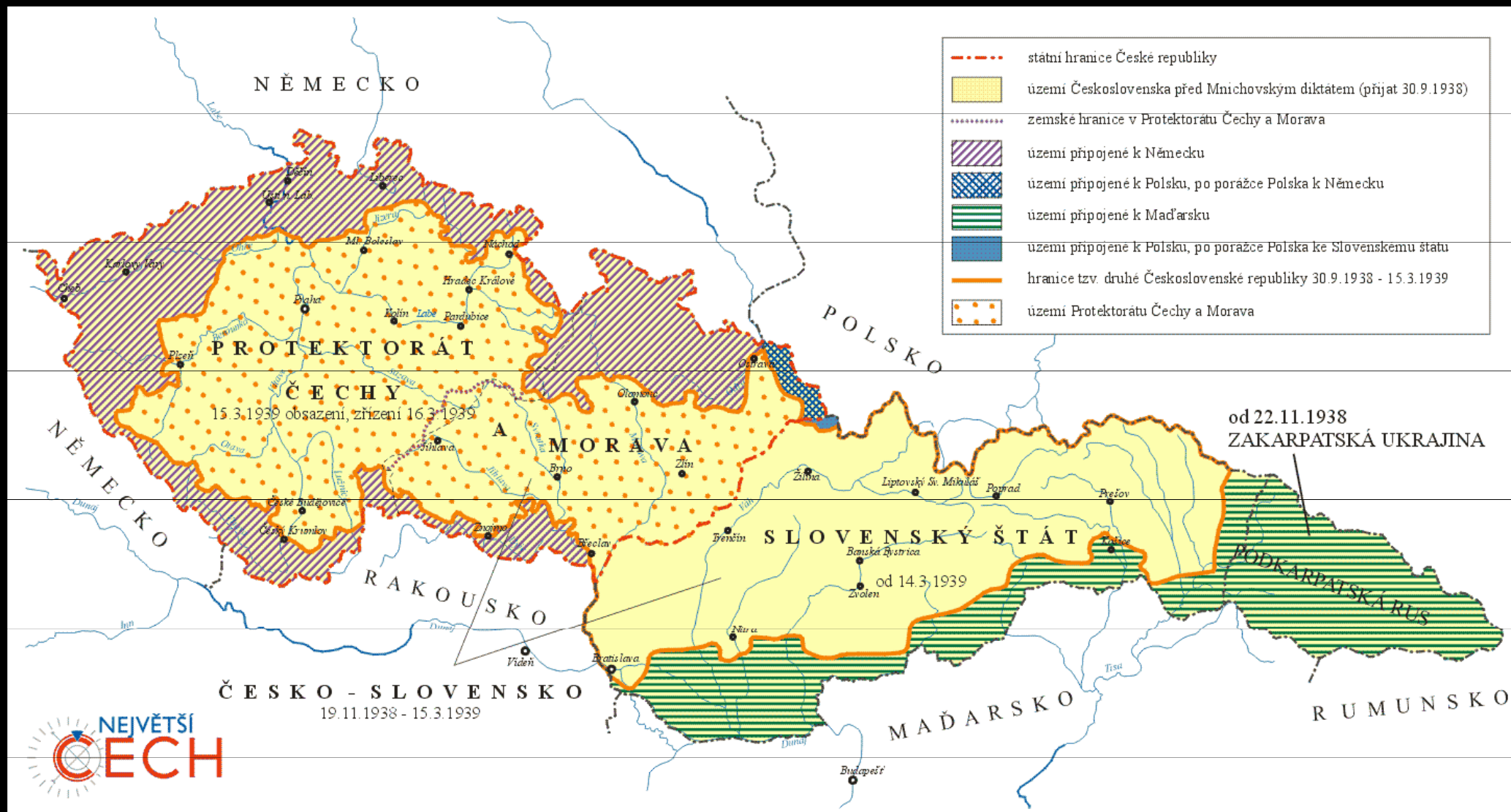
Podpisem Městského úřadu se ukládá, aby tento zákon provedl

Dělník, Ing. dne 28. října 1918

~~Antoni~~

Anton Krejčí, Alois Pařík, Jan Šedivý

D. Prost. Soukup, D. Vaneček

6. Doba nesvobody (1938 až 1945)

- tzv. II. Česko-Slovenská republika (= zmenšení státního území; změna vnitřního učlenění; odklon od demokratického systému k autoritativnímu)
- vznik Slovenského státu a Protektorátu Čechy a Morava (Hitlerův výnos z 16. března 1939)
- „autonomní“ a německá správa v Protektorátu (státní prezident X říšský protektor)
- „autonomní“ a německé právo v Protektorátu
- londýnské prozatímní státní zřízení (dekrety prezidenta republiky; úst. dekret o obnovení právního pořádku č. 11/1944 Ú. v.)

7. Tzv. třetí ČSR (1945 až 1948)

- Košický vládní program (NF, slovenské národní orgány; odsun ad.)
- dekretální pravomoc prezidenta republiky (retribuce, zbavení státního občanství a konfiskace nepřátelského majetku; znárodnění)
- Prozatímní národní shromáždění (volené NV)
- přímo volené Ústavodárné shromáždění

8. Ústavní vývoj 1948 až 1989

- Ústava 9. května (lidová demokracie; hospodářství)
- novelizace kapitol o soudech, národních výborech a slovenských národních orgánech
- socialistická ústava 1960 (společenské zřízení a vedoucí úloha KSČ; zrušen Sbor pověřenců)
- experimenty se soudy
- ústavní zákon o československé federaci 1968 (a novelizace 1970)

9. Právo 1948 až 1989

- poúnorové zákony
- právnická dvouletka: unifikace, „nové“ právo
- kodifikace: tradiční + nově ZoPR, TPSpr; TŘSpr
- novelizace trestněprávních předpisů (+ nový TŘ 1956)
- kodifikace první poloviny šedesátých let: tradiční + ZoR; ZP, HZ, ZMO
- s novelizacemi i po roce 1989

Závěr: Které nejdůležitější?

- v ústavní rovině (nelze určit jednoznačně):
  - prosincová ústava (1867) ve spojení s únorovou (1861)
  - první československý zákon
  - ústava 1920
- v občanském právu
  - ABGB
- v trestním právu
  - TZ 1852 (1803); TŘ 1873

S panem Renčínem děkujeme za pozornost!

JEST TO KRÁSNE POSLÁNÍ, BÝTI HISTORIKEM ČESKÝM,
ALE BEZ NÁPOJŮ OPOJNÝCH SE TO DĚLAT ROZHODNĚ NEDÁ.